

incredibly-valuable-but-if-we-want-the-best-innovators-we-must-teach-the-arts/ (дата звернення: 14.07.2022)

4. Perkins IV. URL:<https://cte.ed.gov/legislation/about-perkins-iv#:~:text=>

%E2%80%8BThe%20Carl%20D.,education%20programs%20across%20the%20nation. (дата звернення: 14.07.2022)

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-228-9-48>

COMMUNICATIVE INTERACTION AS AN IMPORTANT COMPONENT OF PRESCHOOL TEACHER'S PEDAGOGICAL ACTIVITY

КОМУНІКАТИВНА ВЗАЄМОДІЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ

Palasevych I. L.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of General Pedagogy
and Preschool Education
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical
University
Drohobych, Lviv region, Ukraine*

Паласевич І. Л.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної педагогіки
та дошкільної освіти
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка
м. Дрогобич, Львівська область, Україна*

Професійна компетентність дошкільного педагога передбачає стійку мотивацію на формування особистості його вихованців, їхнього гармонійного розвитку. Саме така педагогічна спрямованість має гуманістичний характер і визначає ціннісне ставлення до дитини, визнання її права на вільний розвиток та прояв здібностей. Максимальна творча самореалізація особистості, як зазначають фахівці, невіддільна від наявності віри в себе, у власні можливості. Остання зміцнюється за умов сприймання й оцінювання не тільки позитивних якостей дитини, а й усієї особистості загалом, що включає безумовну любов до вихованця, повагу його людської гідності, гуманне ставлення з боку дорослих. Усі перелічені чинники найефективніше проявляються через спілкування. Власне тому для педагога таким важливим постає мотиваційний рівень любові, що реалізується у комунікативній взаємодії з дітьми.

Зазначимо, що успішність налагодження мовленнєвого контакту з вихованцями залежить від здатності педагога до міжособистісної акомодатії як сукупності специфічних психологічних, мімічних,

пантомімічних, мовленнєвих та рухових прийомів, які застосовуються для адекватного певному завданню спілкування. Відтак результативність професійної діяльності дошкільного педагога великою мірою визначається сформованістю у нього належного рівня комунікативної компетентності, здатності до емоційної ідентифікації та емпатії, співпереживання, взаєморозуміння й підтримки, а також наявністю таких рис характеру, як чуйність, лагідність, тактовність, стриманість, увічливість, уважність, скромність, вимогливість до себе та потреба у постійному самовдосконаленні, організованість, самоволодіння й толерантність, зосередженість, здатність контактувати, пристосовуватися, регулювати міжособистісні взаємини, передбачати результати взаємодії, організувати комунікацію тощо [3, с. 222 – 223].

На практиці вихователів доцільно використовувати різні способи адаптації, що уможливають відповідну реакцію дітей на мовленнєву поведінку з урахуванням змін, які відбуваються під час комунікації. До прикладу, прийомами спонтанного пристосування є зміна темпу мовлення, сили голосу, повторення запитань, адресованих дитині, їх переформулювання, відображення мовлення дітей у мовленні педагога, надання зразка правильної відповіді тощо. Попри це педагогові необхідно не тільки пристосовуватися до дітей як до мовленнєвих партнерів, а й навчати їх виконувати певні комунікативно-мовленнєві дії, зумовлені особливостями конкретної ситуації спілкування.

Мовленнєву комунікацію вважають виразним показником стилю педагогічної вербальної взаємодії. Так, вихователі, що реалізують демократичний стиль діяльності, використовують у спілкуванні з дошкільнятами різноманітні словесні позитивні оцінки, зменшувально-пестливі форми дитячих імен, пом'якшують форми засудження негативних учинків вихованців. Вибір педагогом певних мовленнєвих висловлювань є показником його емоційно-ціннісного ставлення до дітей і водночас – комунікативної готовності до професійної взаємодії.

Вихователь, розмовляючи з дітьми, має продемонструвати зі свого боку психологічну підтримку останніх як необхідну умову для самоактуалізації підрастаючої особистості в освітньому процесі. Цю високу і благородну мету власне й уможливорює мистецтво дорослого слухати дитину. Слухання, що є активним вольовим процесом, передбачає володіння педагогом певною комунікативною технологією, навичками й уміннями, це елемент психологічного контакту, який виконує функцію зворотного зв'язку. Науковці виокремлюють слухання рефлексивне та нерефлексивне.

Нерефлексивне слухання передбачає вміння не втручатися у мовлення співрозмовника, виявляючи водночас максимальне зосередження на предметі розмови, а також розуміння співбесідника, його схвалення й підтримку. Неправильно сформульована репліка може призвести до

порушення міжособистісного контакту. Тому нерелексивне слухання супроводжується прийомами т. зв. невербального спілкування (наприклад, дотиком руки, мімікою, зміною дистанції спілкування), котрі сприяють розумінню значно краще, ніж за умов вербальної комунікації. Педагогові доцільно використовувати зазначене нерелексивне слухання до сором'язливих і невпевнених у собі дітей.

При рефлективному (активному) слуханні домінує словесна форма для підтвердження розуміння повідомлення. Це дає змогу вихователю контролювати точність сприйняття почутого, розкрити його зміст та з'ясувати реальне значення, виявити причини помилок і труднощів під час засвоєння знань. Фахівці описують чотири види рефлективних відповідей: 1) з'ясування (звернення за уточненням); 2) перефразування (формулювання висловленого повідомлення по-іншому з метою перевірки точності сприйнятої інформації); 3) відображення почуттів (демонстрування сприймання та розуміння емоційного стану співрозмовника для забезпечення психологічної підтримки) і 4) резюмування (узагальнення відповіді, висловлення головних думок і почуттів) [2, с. 75].

Дошкільному педагогові, що володіє комунікативною компетентністю і здатен організувати взаємодію з дітьми на належному рівні, необхідно у своїй діяльності реалізувати низку принципів, а саме:

- гуманізації (комунікативні настанови мають свідчити про повагу до особистості дитини-співрозмовника, її інтересів та уподобань);

- особистісного підходу (задоволення потреб вихованців у спілкуванні, розвиток правильної мотивації до цього процесу, формування інтересу до взаємодії з дорослими й однолітками);

- рівноправності (дотримання конструктивної позиції, забезпечення атмосфери товаришкості і дружніх стосунків у спілкуванні з дітьми, коли вихователь відмовляється від категоричних “не можна”, “не слід”, “неправильно”, натомість пропонує приклади ефективної мовленнєвої взаємодії з довір'ям);

- діалогічності (орієнтує на обмін репліками між співрозмовниками, добір педагогом т. зв. мовленнєвих форм “відкритості” (порада, пропозиція, запрошення, непряма вимога, урахування думок і почуттів дитини), емоційності, коли кожен має можливість сумніватися, відверто висловитися, відстояти свої погляди, власну позицію тощо);

- етичності (означає дотримання професійної й мовленнєвої етики: вихователь не ображається, ввічливий, тактовний, стриманий, доброзичливий, любить дітей);

- емоційності (забезпечує підтримання позитивної атмосфери спілкування, емоційної прихильності, емоційної довіри; щирість та відвертість у спілкуванні);

– результативності (орієнтує на досягнення розвивального ефекту, комунікативного успіху упродовж мовленнєвого спілкування вихователя з дітьми, що залежить від прогнозування наслідків впливу, добору його індивідуальних способів і засобів);

– індивідуального підходу (врахування особливостей і ситуативного стану кожної дитини, її бажання спілкуватися);

– активності (використання прийомів активного слухання і зворотного зв'язку, створення розвивального мовленнєвого середовища, надання правильних мовленнєвих зразків, підтримка в різних комунікативних і навчально-мовленнєвих ситуаціях);

– урахування вікових особливостей дітей (передбачає дотримання навчально-методичних вимог щодо розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь дітей різного віку через вибір відповідних способів комунікації, планування й побудову власного мовлення [використання мовних засобів, етикетних формул, доступних висловлювань тощо]);

– залучення до різних видів діяльності (насамперед дитячої гри, розв'язання упродовж занять різноманітних мовленнєвих завдань, збагачення лексичного запасу вихованців);

– використання фольклорних засобів (утілення у педагогічну комунікацію традицій українського родинного спілкування з дітьми, збагачення мовлення кращими зразками усної народної творчості, яким притаманні пестливість, емоційність, образність [прислів'я, приказки, фразеологізми]);

– педагогічної рефлексії (полягає в урахуванні впливу індивідуального стилю мовленнєвого спілкування вихователя на розвиток комунікативно-мовленнєвих здібностей дітей, постійний контроль за якістю мовлення) [1].

Отже, комунікативна взаємодія є важливою складовою діяльності дошкільного педагога та охоплює знання про завдання і засоби спілкування, педагогічну етику; сформовані професійно важливі якості (педагогічна емпатія, співпереживання, педагогічний такт, педагогічна чутливість, емоційна саморегуляція тощо); яскраво виражену гуманістичну спрямованість у спілкуванні з вихованцями, готовність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

На нашу думку, успішність мовленнєвої комунікації з дітьми залежить також від індивідуального стилю мовленнєвого спілкування вихователя, його умінь налагоджувати та регулювати міжособистісні стосунки, орієнтуватися в умовах спілкування і стані дитини як мовленнєвого партнера, спонукати її до вербальної взаємодії, організувати її, керувати нею та передбачати її результати, моделювати зміни, які мають відбутися у мотиваційній сфері співрозмовника, його мовленні після контакту, а також володіти експресивно-емоційними засобами мовлення.

Література:

1. Луценко І.О. Підготовка майбутніх вихователів до формування комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку : монографія. Київ : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. 392 с.
2. Основи педагогічної майстерності : навч.-метод. посібник / упоряд. Н. Мачинська, А. Федорович, Н. Яремчук. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 286 с.
3. Паласевич І. Комунікативна компетентність вихователя дітей дошкільного віку. *Людинознавчі студії* / ред. кол. М. Чепіль (гол. ред.) та ін. Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2017. Вип. 4/36. С. 220 – 229.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-228-9-49>

PROFESSIONAL IMAGE OF A PRIMARY SCHOOL TEACHER

ПРОФЕСІЙНИЙ ІМІДЖ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Pryimas N. V. Приймак Н. В.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department of
Theories and Methods of Preschool and
Primary Education
Taras Shevchenko Regional Humanitarian-
Pedagogical Academy of Kremenets
Kremenets, Ternopil region, Ukraine*

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики
дошкільної та початкової освіти
Кременецька обласна гуманітарно-
педагогічна академія
імені Тараса Шевченка
м. Кременець, Тернопільська область,
Україна*

Medvediuk O. I. Медведюк О. І.

*student III courses of the specialty
«Primary education»
Taras Shevchenko Regional Humanitarian-
Pedagogical Academy of Kremenets
Kremenets, Ternopil region, Ukraine*

*студентка III курсу спеціальності
«Початкова освіта»
Кременецька обласна
гуманітарно-педагогічна академія
імені Тараса Шевченка
м. Кременець, Тернопільська область,
Україна*

Професійний імідж вчителя розглядається як символічний образ суб'єкта, що створюється у процесі взаємодії педагога з учасниками педагогічного процесу. Однією зі складових педагогічної майстерності є критичне ставлення до свого професійного іміджу, адже саме від нього залежить як робота вчителя, так і ставлення школярів до нього.